

Sprawa C-807/21

Streszczenie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym zgodnie z art. 98 § 1 regulaminu postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości

Data wpływu:

21 grudnia 2021 r.

Oznaczenie sądu odsyłającego:

Kammergericht (Niemcy)

Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

6 grudnia 2021 r.

Obwiniony:

Deutsche Wohnen SE

Oskarżyciel:

Staatsanwaltschaft Berlin

Przedmiot postępowania głównego

Postępowanie w sprawach zagrożonych karą grzywny prowadzone wobec obwinionego jako przedsiębiorstwa w związku z naruszeniami ochrony danych

Przedmiot i podstawa prawna odesłania prejudycjalnego

Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym na podstawie art. 267 TFUE dotyczy wykładni art. 83 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólnego rozporządzenia o ochronie danych) w zakresie możliwości przypisania przedsiębiorstwom wykroczeń administracyjnych

Pytania prejudycjalne

1. Czy art. 83 ust. 4–6 RODO należy interpretować w ten sposób, że wprowadza on do prawa krajowego przyjęte na gruncie art. 101 i 102 TFUE funkcjonalne pojęcie przedsiębiorstwa i zasadę podmiotu pełniącego funkcję, z takim skutkiem, że poprzez rozszerzenie zasady podmiotu prawa leżącej u podstaw § 30 OWiG [Gesetz über Ordnungswidrigkeiten, ustawy o wykroczeniach administracyjnych] postępowanie w sprawach zagrożonych karą grzywny może być prowadzone bezpośrednio przeciwko przedsiębiorstwu, a wymierzenie grzywny nie wymaga stwierdzenia popełnienia wykroczenia administracyjnego – ewentualnie przy spełnieniu wszystkich obiektywnych i subiektywnych przesłanek deliktu – przez zidentyfikowaną osobę fizyczną?
2. W przypadku udzielenia odpowiedzi twierdzącej na pytanie pierwsze: czy art. 83 ust. 4–6 RODO należy interpretować w ten sposób, że przedsiębiorstwo musi ponosić winę za naruszenie dokonane przez pracownika [por. art. 23 rozporządzenia Rady (WE) nr 1/2003 z dnia 16 grudnia 2002 r. w sprawie wprowadzenia w życie reguł konkurencji ustanowionych w art. 81 i 82 traktatu], czy też samo obiektywne naruszenie obowiązków, które można przypisać przedsiębiorstwu, wystarcza co do zasady do ukarania tego przedsiębiorstwa grzywną („strict liability”)?

Przywołane przepisy prawa Unii

TFUE, art. 26 ust. 1, art. 101, 102, 132

Rozporządzenie 2016/679, motywy 9–11, 13, 129, 148 i 150, art. 4 pkt 7, art. 5 ust. 1 lit. a), c) i e), art. 6 ust. 1, art. 25 ust. 1, art. 83;

Rozporządzenie nr 1/2003, art. 23;

Rozporządzenie nr 2532/98;

Dyrektywa 95/46, art. 2 lit. d).

Przywołane przepisy krajowe

Grundgesetz (ustawa zasadnicza, zwana dalej „GG”), art. 1, art. 23 ust. 1 zdanie trzecie, art. 79 ust. 3, art. 103 ust. 2;

Gesetz über Ordnungswidrigkeiten (ustawa o wykroczeniach administracyjnych, zwana dalej „OWiG”), §§ 9, 17, 30, 35, 36, § 46 ust. 1, §§ 56–58, § 66 ust. 1, §§ 87, 88, 99 i 100;

Bundesdatenschutzgesetz (federalna ustawa o ochronie danych, zwana dalej „BDSG”), § 41 ust. 1 i 2;

Strafprozessordnung (kodeks postępowania karnego, zwany dalej „StPO”), § 206.

Zwięzłe przedstawienie stanu faktycznego i przebiegu postępowania

- 1 Obwinione przedsiębiorstwo jest notowaną na giełdzie spółką działającą na rynku nieruchomości z siedzibą w Berlinie. Poprzez swoje udziały w innych podmiotach pośrednio posiada ono około 163 000 lokali mieszkalnych i 3000 lokali użytkowych. Właścicielami tych lokali są spółki zależne powiązane z obwinionym przedsiębiorstwem i należące do jednego koncernu, tzw. spółki holdingowe, które prowadzą działalność operacyjną. Działalność gospodarcza obwinionego przedsiębiorstwa jest skoncentrowana na zarządzaniu na szczeblu centralnym. Spółki holdingowe wynajmują lokale mieszkalne i użytkowe, które są zarządzane przez inne spółki z koncernu, tzw. spółki serwisowe.
- 2 W ramach swojej działalności gospodarczej obwinione przedsiębiorstwo oraz spółki należące do koncernu przetwarzają również dane osobowe najemców lokali mieszkalnych i użytkowych, na przykład w przypadku wynajęcia na nowo danego obiektu lub bieżącego zarządzania istniejącą umową najmu. Dane te obejmują dane dotyczące tożsamości, dane podatkowe, dane dotyczące ubezpieczenia społecznego i zdrowotnego, a także informacje na temat poprzednich umów najmu.
- 3 W dniu 23 czerwca 2017 r., w ramach kontroli na miejscu, Berliner Beauftragte für den Datenschutz (berliński pełnomocnik ds. ochrony danych, zwany dalej „organem”) zwrócił uwagę obwinionego przedsiębiorstwa na fakt, że spółki należące do jego koncernu zapisywały dane osobowe najemców w elektronicznym systemie archiwizacji, w przypadku którego nie można było prześledzić, czy przechowywanie było konieczne, ani czy zapewniono usuwanie danych, które nie były już niezbędne. W konsekwencji organ zwrócił się do obwinionego przedsiębiorstwa o usunięcie dokumentów z elektronicznego systemu archiwizacji do końca 2017 r. Obwinione przedsiębiorstwo odmówiło, wskazując, że usunięcie danych nie jest możliwe z przyczyn technicznych i prawnych. W szczególności usunięcie dokumentów wymagałoby najpierw przeniesienia utrwalonych już archiwalnych danych do nowego systemu archiwizacji, który spełniałby ustawowe obowiązki w zakresie przechowywania dokumentów wynikające z prawa handlowego i podatkowego. W konsekwencji doszło do ustnej i pisemnej wymiany poglądów między obwinionym a organem w sprawie nakazu usunięcia.
- 4 W dniu 5 marca 2020 r. organ przeprowadził kontrolę w centrali koncernu tego przedsiębiorstwa, podczas której pobrano łącznie 16 losowych próbek z zasobu danych. Obwinione przedsiębiorstwo poinformowało organ, że zakwestionowany system archiwizacji został już wycofany z użytku i że migracja danych do nowego systemu nastąpi niebawem. W decyzji o wymierzeniu kary grzywny, wydanej w dniu 30 października 2020 r., zarzucono obwinionemu przedsiębiorstwu, że w okresie od 25 maja 2018 r. do 5 marca 2019 r. umyślnie nie podjęło

niezbędnych środków w celu umożliwienia regularnego usuwania danych najemców, które nie były już potrzebne lub też były z innego powodu nieprawidłowo przechowywane. Ponadto zarzucono temu przedsiębiorstwu, że nadal przechowywało dane osobowe co najmniej 15 konkretnie wymienionych najemców, chociaż wiadomo było, że nie było to, względnie przestało być konieczne. Organ wymierzył grzywnę w wysokości 14 385 000 EUR za umyślne naruszenie art. 25 ust. 1, art. 5 ust. 1 lit. a), c) i e) ogólnego rozporządzenia o ochronie danych oraz 15 dalszych grzywien, z których każda wynosiła od 3000 do 17 000 euro – za naruszenie art. 6 ust. 1 ogólnego rozporządzenia o ochronie danych.

- 5 W odpowiedzi na odwołanie obwinionego przedsiębiorstwa Landgericht Berlin (sąd krajowy w Berlinie) umorzył postępowanie na podstawie § 46 ust. 1 OWiG w związku z § 206a StPO, uzasadniając to tym, że osoba prawna nie może być obwinionym w postępowaniu w sprawach zagrożonych karą grzywny, również nie w takim, które jest prowadzone na podstawie art. 83 ogólnego rozporządzenia o ochronie danych. Tylko osobie fizycznej można postawić zarzut popełnienia wykroczenia administracyjnego. Osobie prawnej można przypisać jedynie działania członków jej organów lub przedstawicieli. W postępowaniu w sprawach zagrożonych karą grzywny osoba prawna może być zatem jedynie uczestnikiem posiłkowym (Nebenbeteiligter). Nałożenie grzywny na osobę prawną jest uregulowane wyczerpująco w § 30 OWiG, który ma zastosowanie również w przypadku naruszeń art. 83 ust. 4–6 ogólnego rozporządzenia o ochronie danych – na podstawie § 41 ust. 1 BDSG. Zgodnie z § 30 OWiG grzywna może być nałożona na osobę prawną albo w postępowaniu jednolitym, jeżeli przeciwko członkowi jej organu lub przedstawicielowi, czyli osobie fizycznej, zostało przeprowadzone postępowanie w sprawach zagrożonych karą grzywny, albo w postępowaniu odrębnym na podstawie § 30 ust. 4 OWiG. W przypadku § 30 ust. 4 OWiG warunkiem koniecznym jest jednak to, by przeciwko członkowi organu lub przedstawicielowi osoby prawnej postępowanie nie zostało w ogóle wszczęte albo by zostało ono umorzone. Ze względu jednak na fakt, że osoba prawna nie może popełnić wykroczenia administracyjnego, to również w odrębnym postępowaniu musi zostać stwierdzone, iż członkowi organu osoby prawnej można postawić zarzut popełnienia wykroczenia administracyjnego. Bezpośrednia odpowiedzialność przedsiębiorstwa przewidziana w art. 83 ogólnego rozporządzenia o ochronie danych narusza zasadę winy zawartą w prawie niemieckim i dlatego nie może być stosowana.
- 6 Staatsanwaltschaft Berlin (prokuratura w Berlinie) wniosła w trybie natychmiastowym zażalenie na to umorzenie postępowania, w przedmiocie którego sąd odsyłający powinien rozstrzygnąć jako sąd ostatniej instancji.

Zwięzłe przedstawienie uzasadnienia odesłania prejudycjalnego

- 7 Decydujące znaczenie dla sporu prawnego ma to, czy postępowanie w sprawach zagrożonych karą grzywny może być prowadzone bezpośrednio przeciwko

przedsiębiorstwu, czy też zgodnie z § 30 ust. 1 OWiG nałożenie grzywny na przedsiębiorstwo „biorące udział w postępowaniu” lub „będące uczestnikiem posiłkowym” wchodzi w grę tylko wtedy, gdy osoba fizyczna jako tzw. przedstawiciel popełniła konkretnie wskazany w decyzji o wymierzeniu grzywny „czyn powiązany”.

- 8 Zgodnie z § 66 ust. 1 OWiG decyzja o wymierzeniu grzywny musi zawierać „określenie czynu, który przypisano obwinionemu, czas i miejsce popełnienia tego czynu, ustawowe znamiona wykroczenia administracyjnego oraz zastosowane przepisy o karze grzywny”. Decyzja o wymierzeniu grzywny musi przy tym formalnie i merytorycznie rozgraniczać zarzucany czyn (funkcja rozgraniczająca) oraz w wystarczającym stopniu informować obwinionego o zarzucanym mu czynie (funkcja informacyjna).
- 9 Zgodnie z aktualnym stanem prawnym, grzywny mogą być nakładane na przedsiębiorstwa na podstawie § 30 OWiG tylko wtedy, gdy można tym przedsiębiorstwom przypisać określone wykroczenia administracyjne (wyłącznie) członków ich personelu kierowniczego wyznaczonych na przedstawicieli. Przedstawiciel musi przy tym faktycznie, bezprawnie i w sposób zawiniony naruszyć normę, której naruszenie zagrożone jest sankcją grzywny.
- 10 W orzecznictwie Landgericht Bonn (sądu krajowego w Bonn) przyjmuje się, że ten system ograniczonej odpowiedzialności został wyparty przez art. 83 ogólnego rozporządzenia o ochronie danych, który jako prawo Unii ma pierwszeństwo. Pogląd ten jest również podzielany przez większość literatury prawniczej.
- 11 Przeważający pogląd w literaturze prawniczej wywodzi z pierwszeństwa stosowania prawa Unii to, że art. 83 ogólnego rozporządzenia o ochronie danych ustanawia normatywne wytyczne dla nakładania sankcji na przedsiębiorstwa. Dlatego też przypisywanie naruszeń musi opierać się na kryteriach wynikających z prawa Unii, a nie na zasadach prawa krajowego. Państwa członkowskie nie mogą zatem co do zasady osłabiać ustanowionej w rozporządzeniu ochrony danych za pomocą przepisów krajowych. Prawo Unii, historycznie powstałe na gruncie troski o niezakłóconą konkurencję i funkcjonowanie rynku wewnętrznego zgodnie z art. 26 ust. 1 TFUE i ugruntowane poprzez unijne prawo bankowe [art. 132 TUE] i rozporządzenie (WE) nr 2532/98] oraz unijne prawo antymonopolowe [art. 101, 102 TFUE i rozporządzenie (WE) nr 1/2003], przewiduje zupełnie inne schematy dla karania naruszeń niż prawo niemieckie. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej unijne pojęcie przedsiębiorstwa zawarte w art. 101 i 102 TFUE ma charakter funkcjonalny. Tej funkcjonalnej koncepcji przedsiębiorstwa towarzyszy zasada podmiotu pełniącego funkcję, która jest sprzeczna z niemiecką zasadą podmiotu prawa (§§ 9, 30 OWiG). Istotą zasady podmiotu pełniącego funkcję jest przypisanie „odpowiedzialności materialnej z tytułu sankcji” przedsiębiorstwu (jako jednostce gospodarczej rozumianej – zgodnie z potrzebami praktyki – szeroko), tak że czyny wszystkich upoważnionych pracowników działających na rzecz przedsiębiorstwa są przypisywane przedsiębiorstwu także na podstawie

przepisów o karach grzywny. Nie jest przy tym konieczne konkretne wskazanie pracownika lub zarzucanego czynu.

- 12 Landgericht Bonn (sąd krajowy w Bonn) i przeważająca w literaturze przedmiotu opinia opierają się na następujących argumentach:
- 13 Brzmienie art. 83 ust. 4–6 ogólnego rozporządzenia o ochronie danych przemawia za tym, że europejskie prawo o sankcjach antymonopolowych wypiera § 30 OWiG. Trybunał Sprawiedliwości orzekł już, że przedsiębiorstwo takie jak „Facebook Ireland” jest administratorem danych w rozumieniu art. 4 pkt 7 ogólnego rozporządzenia o ochronie danych (wyrok z dnia 29 lipca 2019 r., Fashion ID, C-40/17, EU:C:2019:629). Nawet jeśli wyrok ten został wydany w odniesieniu do art. 2 lit. d) dyrektywy 95/46, należy wykorzystać go przy interpretacji art. 4 pkt 7 ogólnego rozporządzenia o ochronie danych, którego treść jest niemal identyczna. Pogląd przeciwny opiera się na tym, że art. 83 ust. 4–6 ogólnego rozporządzenia o ochronie danych reguluje jedynie wysokość grzywny, a zatem nie może rozszerzać kręgu adresatów grzywny.
- 14 Na poparcie poglądu, że ogólne rozporządzenie o ochronie danych jest wzorowane na unijnym prawie antymonopolowym, Landgericht Bonn (sąd krajowy w Bonn) i część literatury prawniczej powołują się również na motyw 150 ogólnego rozporządzenia o ochronie danych. W angielskiej wersji językowej rozporządzenia zamiast terminu „enterprise” zastosowano termin z unijnego prawa antymonopolowego „undertaking”. Z tego można wywnioskować, że zasada podmiotu pełniącego funkcję powinna być stosowana jako należąca do europejskiego modelu sankcji i że „przedsiębiorstwo” w rozumieniu art. 83 ogólnego rozporządzenia o ochronie danych nie odnosi się do podmiotu prawa, ale funkcjonalnie do jednostki gospodarczej.
- 15 Motywy 9–11, 13, 129 i 148 ogólnego rozporządzenia o ochronie danych, z których wynika dążenie do harmonizacji i wzmocnienia europejskiego prawa ochrony danych, zmierzają w tym samym kierunku.
- 16 Projektowany stopień harmonizacji również przemawia za odsunięciem na dalszy plan prawa państw członkowskich i ich przepisów dotyczących ograniczeń w przypisywaniu odpowiedzialności przedsiębiorstwom. Gdyby art. 83 ust. 4–6 ogólnego rozporządzenia o ochronie danych był powiązany z krajowymi przepisami dotyczącymi odpowiedzialności i przypisywania tej odpowiedzialności, skutkowałoby to wysoce niejednolitym sposobem sankcjonowania przedsiębiorstw, zarówno pod względem wynikającego z prawa materialnego zakresu, jak i skuteczności procedur. Stosowanie § 30 OWiG oraz innych ograniczeń co do przypisywania odpowiedzialności z krajowych systemów prawnych wiązałoby się ze znacznym utrudnieniem egzekwowania prawa. W praktyce zastosowanie § 30 OWiG często wyklucza nałożenie kar na przedsiębiorstwa – nie tylko w zakresie ochrony danych – ponieważ nie można ustalić osób działających wewnątrz przedsiębiorstwa w ogóle lub jedynie przy nieproporcjonalnie dużym wysiłku. To właśnie te wady zasady podmiotu prawa

w dziedzinie ochrony interesów prawnych, które promowały również niesprawiedliwe, nierówne traktowanie przedsiębiorstw, skłoniły prawodawcę unijnego do przyjęcia w ogólnym rozporządzeniu o ochronie danych bardziej sprawiedliwego, skutecznego i po prostu silniejszego modelu zasady podmiotu pełniącego funkcję.

- 17 Z historyczno-systematycznej perspektywy wynika, że ogólne rozporządzenie o ochronie danych dąży do harmonizacji w stopniu nie minimalnym, lecz raczej pełnym lub maksymalnym. Trybunał Sprawiedliwości już wcześniej zakładał pełną harmonizację w przypadku dyrektywy 95/46 i jej systemu sankcji (wyrok z dnia 24 listopada 2011 r., Asociación Nacional de Establecimientos Financieros de Crédito, C-468/10 i C-469/10, EU:C:2011:777). Przepisy ogólnego rozporządzenia o ochronie danych, które są bardziej szczegółowe niż przepisy dyrektywy, potwierdzają dążenie prawodawcy unijnego do możliwie jak najpełniejszej harmonizacji. Ograniczyło to swobodę legislacyjną państw członkowskich, tak że trudno sobie wyobrazić, aby podstawowe wymogi dotyczące odpowiedzialności, takie jak kwestia przypisania tej odpowiedzialności, mogły być pozostawione w gestii państw członkowskich. Doprowadziłoby to do tego, że równoważne materialne naruszenia ochrony danych byłyby różnie karane w poszczególnych państwach członkowskich lub nawet w niektórych nie byłyby wcale karane.
- 18 Zgodnie z przeciwnym poglądem w literaturze prawniczej, rozumienie art. 83 ogólnego rozporządzenia o ochronie danych jako normy odwołującej się do europejskiego prawa sankcji antymonopolowych, która przewiduje bezpośrednią odpowiedzialność przedsiębiorstw, jest niezgodne z prawem krajowym i ponadnarodowymi, uznanymi zasadami prawnymi. Artykuł 83 ogólnego rozporządzenia o ochronie danych nie jest oparty na europejskim prawie sankcji antymonopolowych. Ale nawet gdyby tak było, nie wynikałoby z tego pierwszeństwo stosowania prawa Unii. Stosowanie to byłoby bowiem ograniczone przez zasady konstytucji, które na podstawie art. 23 ust. 1 zdanie trzecie w związku z art. 79 ust. 3 GG nie mogą być zmienione przez prawo Unii. Do ustanowionych tu przedmiotów ochrony istoty konstytucji należą także zasady z art. 1 GG, tj. obowiązek respektowania i ochrony godności człowieka przez wszystkie organy władzy państwowej (art. 1 ust. 1 zdanie drugie GG), a w konsekwencji także zasada winy zapisana w art. 1 ust. 1 GG.
- 19 Paragraf 41 ust. 1 zdanie pierwsze BDSG zakazuje prowadzenia postępowania w sprawach zagrożonych karą grzywny wobec osób prawnych. Przepis ten stanowi, że przepisy OWiG stosuje się odpowiednio do naruszeń z art. 83 ust. 4–6 ogólnego rozporządzenia o ochronie danych „o ile niniejsza ustawa nie stanowi inaczej”. Paragraf 41 ust. 1 zdanie drugie BDSG wyraźnie wyłącza z tego stosowania §§ 17, 35 i 36 OWiG. W odniesieniu do prawa procesowego § 41 ust. 2 BDSG zawiera odpowiednią regulację, przy czym wyłączone jest stosowanie §§ 56–58, 87, 88, 99 i 100 OWiG.

- 20 W literaturze prawniczej wyciąga się z powyższego wniosek, że w postępowaniu w sprawach zagrożonych karą grzywny prowadzonym zgodnie z art. 83 ogólnego rozporządzenia o ochronie danych trzeba koniecznie przestrzegać zasad przypisania odpowiedzialności i zasad proceduralnych z § 30 OWiG.
- 21 W tym kontekście sąd odsyłający zwraca uwagę, że § 30 OWiG nie został wyłączony z odesłania zawartego w § 41 BDSG, w przeciwieństwie do przepisu postępowania - § 88 OWiG, który jest niezbędny do proceduralnego wykonania § 30 OWiG. Paragraf 41 BDSG jest zatem opisywany jako niespójny, dysfunkcyjny i ogólnie jako „nietrafiony”.
- 22 Zgodnie z literaturą prawniczą również § 83 ust. 8 ogólnego rozporządzenia o ochronie danych przemawia przeciwko bezpośredniej odpowiedzialności przedsiębiorstw. Przepis ten wskazuje (również) na prawo państw członkowskich w celu zagwarantowania odpowiednich zabezpieczeń proceduralnych „obejmujących prawo do skutecznego sądowego środka ochrony prawnej i rzetelnego procesu”. Poglądowi temu zarzuca się, że § 30 OWiG – przynajmniej w centralnym tutaj aspekcie – jest przepisem przypisującym odpowiedzialność, a w konsekwencji normą prawa materialnego.
- 23 Ponadto zarzuca się, w szczególności również w zaskarżonym postanowieniu o umorzeniu postępowania, że bezpośrednie pociągnięcie do odpowiedzialności osób prawnych poprzez wymierzenie grzywny narusza zasadę winy. Landgericht Berlin (sąd krajowy w Berlinie) jest zdania, że wymierzenie kary przez państwo wymaga zawsze powiązania z zawinionym działaniem osoby fizycznej. Wina zakłada wolność woli i odpowiedzialność jednostki za podjęte decyzje o przestrzeganiu bądź naruszeniu prawa. Brak tego w przypadku osób prawnych. Na tle zasady zawinienia postępowanie w sprawach zagrożonych karą grzywny prowadzone na podstawie art. 83 ogólnego rozporządzenia o ochronie danych wymaga również zaistnienia powiązanego z tym postępowaniem, popełnionego przez człowieka czynu, który można przypisać przedsiębiorstwu (tylko) na podstawie § 30 OWiG.
- 24 W części literatury podnosi się ponadto jeszcze, że adaptacja europejskiego prawa antymonopolowego przez ogólne rozporządzenie o ochronie danych naruszałaby również inne zasady legalności, a mianowicie wymóg określoności i zakaz analogii (art. 103 ust. 2 GG). Europejskie prawo dotyczące sankcji jest tak fragmentaryczne, że nie można z niego wyprowadzić żadnego spójnego i ogólnie stosowanego modelu nakładania grzywny na osoby prawne.
- 25 Jeżeli na pierwsze pytanie prejudycjalne zostanie udzielona odpowiedź twierdząca, to dla dalszego postępowania decydujące znaczenie ma to, według jakich kryteriów należy określić „winę przedsiębiorstwa”. W prawie niemieckim grzywny niemające charakteru kary mogą być nakładane na przedsiębiorstwa, które dopuściły się określonych naruszeń obowiązków umyślnie lub w wyniku rażącego niedbalstwa. W tym zakresie jest jednak również reprezentowany pogląd, że umyślność lub rażące niedbalstwo nie są przesłankami do wymierzenia

sankcji, lecz raczej wyłącznie kryteriami decydującymi o jej wysokości. Zgodnie z zasadą „strict-liability” (odpowiedzialności niezależnej od winy) wymierzenie sankcji wymaga jedynie stwierdzenia obiektywnego naruszenia obowiązku. Również Europejski Trybunał Sprawiedliwości orzekł już, że nie jest wcale wymagane jakieś szczególne zawinienie wykraczające poza obiektywne spełnienie przesłanek czynu (wyrok z dnia 7 czerwca 1983 r., *Musique diffusion française i in./Komisja*, 100/80 do 103/80, EU:C:1983:158).

DOKUMENT ROBOCZY